

~~~~~๑๑๗~~~~~

(Klip 026) Sekstende brev
Brev til Malthe. Lampang — 18. januar 2013

~~~~~๗๑๓~~~~~

Elefanten i det mørke rum

Lampang, 18. januar 2013

Kære Malthe!

Natten var endnu morgensort som spy fra en forskrækket blæksprutte. I smagen har de næsten altid lidt gummikonsistens, selv når de er små og grillede, men de kan jo piftes op med chili, hvidløg og limejuice. Det var meget tidlig morgen den 17. januar, og bussen rumlede på tiende time. Var faldet hen nogle gange uden at sove

rigtigt, selv om jeg havde været på landevejen længere end som så med afhentning sen eftermiddag i foyeren på Samui Beach Resort, ventetid på busstationen i Nathon, hovedbyen ved kysten, og færge med bussen til fastlandets Surat Thani, ventetid og derfra videre med den her airconbus. Den hollandske hotelejer havde været meget hjælpsom med at arrangere billetter.

Min mave svirrede i syre. Havde en pit stop aftale med Tip om at møde mig på Mo Chit-busstationen i Bangkok denne torsdag morgen. Der var kun et totimers vindue, inden min næste langfartsbus til Lampang i det nordlige Thailand. Det havde været vanskeligt at finde ud af tider og sted. Men jeg længtes så meget efter at se hende og havde pr. mail fået kaldt hende umanerligt tidligt ud af sengen. Bussen skulle efter køreplanen ankomme klokken 6 morgen. Klokken 4 var vel det seneste, hun kunne stå op for at nå det.

Ingen uheld eller andet bemærkelsesværdigt undervejs. Men alligevel var vi blevet en del forsinket. Måske pitstoppene havde trukket ud? Så - hvad nu hvis jeg ikke nåede min forbindelse til Lampang? Eller værre. Hvad nu hvis Tip måtte vente forgæves? Måske tage skuffet hjem igen inden min bus ankom?

Dog havde jeg også små glædesbobler i maven. Udover forventningens glæde.

Og jeg hentyder ikke til Nook på Samui. To besøg. Som det jo blev til. For buddha-hjælpemig om ikke Rovdyret trak mig på landevejen og af sted til danseboden ved Lamai Beach igen aftenen efter det første sex-træf. Hun var ikke blevet kønnere siden sidst. Jeg skulle have holdt, mens legen var nogenlunde okay. Eller slet ikke begyndt. Monkey Business. Hvor meget mon hun sen-

der hjem til forældrene og knægten i landsbyen nordpå?

Rovdyret er affældigt, og min pik er blevet gammel. Kun Gamle Dreng, som min salig far sommetider jovialt kaldte mig som knægt, er tilbage. Nej, den er ikke bare til pålidelig rådighed døgnet rundt. Potens on-and-off. Hvad fanden er meningen? I går - nå, i forgårs, så ... hm, for nogle, mange år siden, i hvert fald - kunne jeg da bolle fire gange på en nat og få udløsning to gange. Uanset træthed eller promiller. Det her er jo pinagtigt. Gamle Dreng.

Udover karakteren af mit begær og mine følelser - nemlig hvor meget sind og hjerte og krop jeg har involveret i den her konkrete situation med denne konkrete kvinde? - som klart spiller ind på kvaliteten af min potens, så er min krop med min pik åbenbart ved at blive sart. Den bliver træt, selv om jeg ikke ellers føler mig træt.

Så vil den ikke lave ståpik. Selv om jeg mentalt synes, jeg er klar. Så vil den ikke give orgasme. Selv når væktøjet ellers er i orden. Det er noget rod. Gamle Dreng. Men under idelle omstændigheder og følelser er det næsten som i gamle dage. Gamle dreng.

Jeg har ingen illusion om at have kontrol over mit liv. Både hjerte og sind og krop hiver i mig. Uden at jeg tilnærmelsesvis kan kontrollere det. For slet ikke at tale om den ydre verden. Jeg kan blive kørt ned i eftermiddag af en thaiscooter med 80 km i timen. Eller min diabetes kan blusse op og gøre mig blind i morgen. Eller min datter kan komme uforskyldt galt af sted i næste uge. Ingen kontrol, Malthe! Det ved vi jo. Vi kan slå vores I Ching-slag og følge tao. Men kontrol - nope, Gamle Dreng.

Nej, glæden hedder silke.

På udkig i min nærzone på Koh Samui fandt jeg en soi parallelt med sidevejen til mit hotel. Den førte ned til to klippeblokke, som Siam-bugten bruser op omkring helt inde ved kysten. De er berømmede, fordi de lidt ligner mandlige og kvindelige genitalier. Såmænd ... I folkemunde Hin Ta og Hin Yai, eller Bedstefar Klippe og Bedstemor Klippe. Og hér står kinesiske turister så og fniser. Der er et par gennemsnitlige spisesteder og butikker på sidevejen ned til stranden. Og også en skrædder. Som jeg gik ind til.

Jeg havde tidligere på rejsen tænkt, om ikke jeg skulle ...? også fordi jeg mindedes min skræddersyede habit fra LJ Master Tailors Far East Plaza Singapore. Som du måske husker? Grå, småtternet lambswool. Havde den på til brylluppet, hvor du *pligtskyldig*, men *fornøjet* dansede med min gravide kæreste. Dengang anede jeg endnu ikke, at du havde bollet med hende. Nå, men måske især fordi skrædderen ikke stod i døren og prajede mulige kunder, gik jeg ind.

Jeg blev kunde hos James. Eller Sun Jay, som han oversatte sit egentlige navn. Min skrædder talte fremragende engelsk, var i tredive, slank, mørkhåret med eurasiske træk. Næsten sorte øjne med et gulligt strejf. Tigerøje? Lignede ikke en thai og var for lyshudet til at være inder, som så mange skræddere i Østen er. James fortalte ikke rigtig, hvorfor han var emigreret. Sikkert på grund af fattigdom. Dog ganske lidt om sin familie, og jeg mødte en af hans små sønner en af de fire gange, jeg kom i butikken. En stille fyr, som sin far. James var empatisk, ikke utålmodig eller frembusende. Det virker på mig. Det gjorde hans imødekommende priser og varekvaliteter også. Han talte, målte mig, viste

stoffer og forsikrede mig om, at han kunne have tingene færdige til både prøvning og klargøring, inden jeg skulle rejse nordpå. Og at han kunne og ville sende min bestilling direkte hjem til Berlin.

Ved andet besøg på min lille silkevej bladrede jeg rundt i silkefarverne, som hængende skjorter præsenterede.

„Kender du talemåden om *Elefanten i det mørke rum*? En taxachauffør nævnte det, uden nærmere forklaring.“

Kiggede på James hen under et orange silkeærmeme.

„Ja! Ja, ganske bestemt. Den holder vi også af hjemme i Nepal. Meget gammel legende. En af mine yndlingsfortællinger. Sommetider fortælles den også som *De blinde mænd og elefanten*.“

„Okay, nu begynder jeg måske at forstå, hvor det leder hen ...“

„Ha-ha, måske. Legenden fortæller, at en gruppe blinde mænd havde hørt om et mærkeligt dyr, som blev kaldt en elefant, og som var bragt ind til byen. De blev nysgerrige og ville undersøge dyret.

Vi kan ikke se dyret, men vi undersøger det ved at mærke på det.“

Mine ører voksede til fortællingen, mens jeg overvejede silke kvalitet og farver. Thai-silke. Lidt dyrere, end den anden silke, men den bedste kvalitet. Og det sikre valg var to klassiske farver, hvid og sort.

„Den første persons hånd landede på elefantens snabel, og han udbrød, *dette væsen er som en tyk slange*. Den anden persons hånd nåede op til dens øre. *Dyret ligner en vifte*. Endnu en anden af de blinde følte på et ben og mente, at *elefanten er en søjle ligesom en træstamme*.“

Alle skjorterne var ensfarvede. Lidt trivielt, måske. Mønstrede skjorter var bomuld. Dog, nogle silkeskjorter var pimpet op med en farvemønstret inderside af bomuld i manchetter og krave. Dét ville jeg have. Og lange ærmer. Havde ikke meget brug for korte ærmer i Europa. Sun Jay fandt skjorter og prøver frem og lagde dem op foran mig, mens han fortsatte sin fortælling.

„En fjerde blind lagde hånd på elefantens side og sagde *elefanten er en mur*. Den blinde, som havde fået fat i elefantens hale, var overbevist om, at *elefanten er et reb*. Den sidste blinde mand i gruppen følte på dens stødtand og kommenterede, at *elefanten er noget som er hårdt og glat og ligesom et spyd*.“

James betragtede mit valg. Sort og hvidt.

„Udmærket, sir. Klassisk valg. Men ... jeg giver top-rabat på fem skjorter.“

„Okay, så-æh ...hvor meget?“

James fandt nu et par billedbøger frem med skjortedesign og flere farver. To brystlommer eller én eller ingen? Rundede flipper, lange, medium? Lang eller kort i livet, med og uden slids eller afrunding bagtil. Imens beretningen uanfægtet flød videre.

„Legenden om elefanten i det mørke rum findes i mange versioner. Den har været fortalt i årtusinder. I den ældste af hinduismens kanoniske tekster, Rigveda, er der første gang henvist til den på skrift. Omkring 1500-1200 før vores tidsregning.“

„Wauw, det er 3500 år siden ...!“

„Netop. Og siden beskrives i Pali-kanonen i de ældste buddhistiske tekster, at Buddha Shakyamuni to gange brugte hele lærestykket som inspirerede ytringer. Buddha udstiller de forskellige betragtninger om elefanten som sekteriske skæn-

derier, stivnede traditioner og énsidig stædighed. Selv talte han for Middelvejen. Først halvandet årtusinde senere, langt op i 1200-tallet genfortæller Rumi, der var en persisk digter, sufi-lærer og muslim, på ny legenden, nu som *Elefanten i det mørke rum.*“

Distraherende, men ret charmerende, at James lavede forretning, mens han fortalte om Elefanten i det mørke rum. Raffineret salgsteknik eller ej, så fik det mig til at beslutte mig for yderligere tre skjorter.

„I Rumis version føler en række indiske mænd på elefanten i et mørkt rum og tror, at elefanten er en pumpe ved at mærke snablen - eller en vifte, ved at mærke øret - eller som før en søjle, ved at mærke benet - eller en trone ved at mærke på ryggen.“

Kiggede direkte i Sun-Jays tigerspillende øjne.

„Så legenden om Elefanten i det mørke rum er en parabel over, hvordan mennesker fejlagtigt konstruerer en helhed ud fra en opfattet enkelt-del?“

Jeg var ved at få check på elefanten, men havde ikke styr på farvevalget af skjorterne.

„Ja ... men mere end det. Mændenes divergerende beskrivelser af virkeligheden er jo ikke overens med den virkelige verden. Desuden er de jo i total modstrid med hinanden, og i nogle versioner af legenden mistænker mændene også hinanden for at være uærlige, og de kommer i slagsmål.“

„Ha! Slagsmål mellem benene på elefanten! Stor humor.“

„Legenden blev udbredt i mange religiøse sammenhænge. Udover de allerede nævnte - hinduisme, buddhisme og sufi - også i jainisme og bahá'í. I 1800-tallet skrev forskellige vesterlændinge så

fabel-digte over legenden, der så blev 'verdenskendt'. Fordi europæerne nu opdagede den, ikke. I moderne tid har naturvidenskabsfolk set legenden som en analogi over bølge- og partikel-dualiteten for eksempel..."

„Okay ... ja, meget interessant, hm ... Med hensyn til skjorterne ... Ud over sort og hvid, vil jeg bestille orange, klar blå og mørk lilla. Med én brystlomme, og mellemlang i livet, så jeg kan have skjorten både uden for og inden for bukserne. Og så kulørte indlæg på manchetter og krave.“

„Yes, sir.“

James noterede ved siden af tallene for mine mål.

„Så, mr. Jon, halvdelen betaler du nu ved bestillingen, og resten når du kommer og ser de færdige skjorter. Forinden har vi en prøvning om to dage. Og så sender jeg det hele til din adresse i Berlin. Måske kunne du tænke dig en vest til skjorterne?“

„Det må vi lige snakke nærmere om ... Forandrer legendens morale sig hen over tidens gang?“

„Ja, det kan man sige. Fortolkningen skifter efter fortællerens egen synsvinkel. Og hvem han fortæller til. Alt efter omstændighederne former tilhørerne sig en mening om sagen, som de kan være lykkelige over at have fællesskab om. Den tidlige legendes morale er, at mennesker har en tendens til at projicere deres partielle erfaring ud som hele sandheden og ignorerer andre menneskers partielle erfaring ...

Sun Jay hængte et par skjorter på stang.

„... og derfor skal man overveje, at man kan have delvis ret og have delvis information.“

„Jeg hører, at der slet ikke optræder kvinder i fortællingen?“

Ved døren stoppede Sun Jay op, mens han var ved at vise mig ud, og rynkede for en gangs skyld panden. Med en let smilende grimasse.

„Kvinderne er mest usynlige i den gamle verden. Men vi kan jo sige, at elefanten i fortællingen er førerhunden i sit matriarkat ...“

Apropos hunner, Malthe. Og kvinder ... Så er det altså ikke sådan, at jeg giver dig skylden for bruddet med min datters mor. Vi har kort berørt det før. Ikke fordi jeg synes, jeres sex-stunt i det gamle Underwater World på Sentosa i Singapo-re var i orden ... det var det ikke, men jeg forstår måske nok attraktionen og driften i det. Har mit eget rovdyr at holde øje med. Men selv rovdyr kan have spilleregler eller afgrænsede territorier. Og hér var I langt over grænsen. Faktisk gik sammenhængen heller ikke helt op for mig, før længe efter vi var kommet hjem, længe efter fødslen, hvor så meget andet i vores situation blev desperat. Egentlig har jeg tilgivet dig for lang tid siden. Mine breve til dig nu er måske den endelige afrunding.

Derimod brummede elefanten lavmælt i mit sind resten af dagen. Undersøgelse. Eftersøgningen af sandheden. Fortolkning. Helheder. Konstrueret helhed.

Partielle erfaringer. Delvis information, delvis sandhed. Belysning af hele elefanten i det mørke rum. Thailand. Samfund, historie og mennesker i Thailand. Oplysning ...

Man kunne måske også bare med Bertolt Brecht sige, at *sandheden er konkret*¹.

¹ En *Poetik* for skrivning af sandheden. I sit essay 'Fem vanskeligheder ved at skrive sandheden' diskuterer Brecht i 1935 disse fem vanskeligheder, som skal overvindes for den, der

Et udsagn Brecht bearbejdede fra Hegel og Lenin i sine essayistiske og digteriske undersøgelser over, hvordan man skriver sandheden for at kunne gribe ind i virkeligheden. Et udsagn som han malede på en bjælke i sit exil-hus i Svendborg - *sandheden er konkret*.

Men så fordufter den orientalske legendes spirituelle dimension som safran i vinden.

Efter tre kvarters kørsel gennem Bangkoks ufatteligt fungerende trafikkaos med op til en halv snes kørebaner i hver retning og betonsnoede gadepassager i tre etager var klokken lidt i syv morgen, inden min bus gearede ind på området bag en meget stor, rund bygning i tre etager, Mo Chit Bus Terminal, med busser i alle farver og størrelser, mini-busser, dobbeltdækkere, private transportkompagnier og det statslige busselskab.

Det var uoverskueligt stort. En overflod af myldrende mennesker og af perroner, store vente-

vil bekæmpe løgn og uvidenhed og skrive sandheden for at kunne gribe ind i virkeligheden: 1. Modet til at skrive sandheden. 2. Kløgten til at erkende sandheden. 3. Evnen til at gøre sandheden anvendelig som våben. 4. Dømmekraften til at udvælge dem i hvis hænder sandheden er virksom 5. Den fornødne list til at udbrede sandheden blandt mange. ('Politiske skrifter', 1962). Langt hen kan også den litterære forfatter blive mere vis om sin egen poetik for skrivning af sandheden gennem denne skriveanvisning - som tilsyneladende blot gælder politisk skrivning. Især i samfund hvor censur og diktatur hersker - som i Thailand - men også i velfærdsstater, hvor uvidenheden om sandheden - at barbariet i bund og grund skyldes ejendomsforholdene - trives i denne, den bedst mulige af alle verdener, dog ubønhørligt styret af kapitallogiske akkumulations-interesser og organisatorisk og individuel grådighed. Måtte vi blive befriet for dansk litteraturs selvfedede morskabskrimier og selvbiografisk overgrebsprosa uden karnevalistisk vildskab eller intrigerende samfundsutopi, uden tanke for andet end berømmelse, indtjening og egenterapi.

Jon Varangian

sale, billetsalgssteder, toiletter, vaskerum, butikker, salgsvogne og en food-court. Det var her, vi lige skulle træffes, Tip og jeg, inden jeg kørte videre nordpå.

Men Tip var ikke i nærheden af holdepladsen. Skulle jeg nu blive ved ankomstbussen? Eller finde frem til afgangsbussen? Mobilten var ladet op i bussen. Mere data og taletid købt på mit SIM-kort. Sendte en SMS til Tip. Det lykkedes. Hun svarede. Hun var her! Vanskeligt at kommunikere stedet præcist til Tip. Kunne ikke læse skiltene. Jeg prøvede at skrive et nummer fra ankomstavlen ved bussens holdeplads. Kunne ikke sende foto. Hun havde ikke smartphone. Men det lykkedes. Pludselig så jeg hende!

Tip! Tip!

Rynker om øjnene og stort smil blandede sig i hendes kanellyse ansigt. *Jawn! Good!* Jeg smeltede. Glæden ilede ned ad nakken på mig, ind i maven til en lidt hurtigere puls i hjertet. Hun var sortklædt i både jeans, tynd jakke og en cap med tre gule prikker, købt i Christiania, som jeg havde foræret hende i Huahin. Morgenen var næppe varm endnu. Hun havde hænderne fulde med kaffekop, drikkevand og småposer med snacks. Hvor kært. Boblerne i maven løb amok. Men vi kastede os ikke over hinanden, det her var Thailand. Og vi var ikke to fremmede backpackers. Offentlig anstændighed.

Vi fandt et forholdsvis diskret sted i et hjørne op ad en betonstander på perronen. Og så kyssede vi! Men tiden kørte i bus den dag. Jeg var lige ankommet, og inden vi fik kysset igennem, skulle jeg af sted igen.

Undervejs. Som et ufærdigt digt på rejse mellem sprogets gæstehuse. Jeg havde købt billet til at komme bort fra min elskede. Endnu 600 km

til Lampang. Oven på de 780 km fra Koh Samui til Bangkok.

Hvor paradoksalt.

Kort efter var jeg på plads i bussen til Lampang. I forruden sad en gul plysbamse og en grinnende tegneserie-dukke, mens bussens sideflader i sædvanlig stil var fyldt op med folieprint af tegnede landskaber og denne her med figurer fra Disney-universet. Busstewardessen lagde servicepakker foran mig. Et tyndt tæppe i en forseglet plastpose, en juicebrik, en flaske vand og en lilla kartonkasse med kiks og andre snacks. Det var bedre, end hvor jeg kom fra.

Jeg vidste, da jeg tog hjemmefra, at intet ville ske, før jeg drømte om det. Men også at det eneste, jeg vidste om fremtiden var, at den ville blive anderledes.

Jeg tænkte på Sun Jays afsluttende beretning om Elefanten i det mørke rum, da jeg om formiddagen for min afrejse fra Koh Samui kom til hans skræddershop og checkede mine fem silkeskjorter og en vest i cashmere uld.

Jeg huskede pludselig en elefant-vits fra min gymnasietid: Hvordan får man fire elefanter ind i en Folkevogn? Nemt. To på forsædet og to på bagsædet.

En nonsensvits - som måske alligevel og på trods forudgreb parolen vær *realist* - *forlang det umulige*, som den kendte graffiti udråbte på parisiske mure i 1968.

Men Sun Jays omvending af parablen vendte tingene på hovedet, så let og elefant som Marx vendte Hegel på hovedet fra idealistisk til materialistisk dialektik. *Der er også den omvendte fortælling:*

„Seks blinde elefanter diskuterede, hvordan mennesker var? Efter at have skændtes om det,

blev de enige om at beslutte det gennem direkte erfaring.

Den første blinde elefant mærkede på manden og erklærede '*Mennesker er flade*'. Efter at de andre blinde elefanter havde mærket på mennesket, var de enige.“

Moralen af vitsen peger på Werner Heisenbergs² usikkerhedsprincip: 'vi må huske, at når vi observerer, er det ikke naturen selv, men naturen udsat for vores spørgemetode.' Eller sagt på anden måde, objektet for undersøgelse forandres gennem selve undersøgelsen.

Endelig på vej ud af skrædderbutikken for at komme hjem og pakke gav Sun Jay mig følgende at tænke over.

„Good bye, sir. Lige til sidst et stikord om en moderne version af fabeln om Elefanten i det mørke rum,

Den begynder med en konference af videnskabsmænd med ekspertise fra forskellige områder. De præsenterer deres konfliktuelle konklusioner vedrørende et materiale, som et kamera fokuserer nært på. Da kameraet langsomt zoomer ud, bliver det gradvist afklaret, at undersøgelsesmateriale er huden af en afrikansk elefant. Til slut toner en sætning frem på skærmen: *Enkeltdelene er større end helheden.*”

Min undersøgelse af '*Thailand*'?

Elefanten i det mørke rum - og Heisenberg - minder os undersøgende og skrivende om, at en journalistisk-historisk, for slet ikke at tale om en litterær, skriver, aldrig kan være objektiv, men

² Werner Heisenberg (1901-76) var tysk, teoretisk fysiker og sammen med Niels Bohr en af fædrene til kvantemekanikken.
Jon Varangian

altid er afhængig af den undersøgende og beret-
tende person, de bevidste eller ubevidste valg
af synsvinkler, erfarings- og undersøgelsesområ-
der - samt selvfølgelig skrivestrategi og skri-
vestil. Hvad enten man som Brecht sætter sig for
politiske valg for at beskrive sandheden for at
kunne gribe ind i virkeligheden. Eller som He-
mingway med angivelig tilstrækkelig viden skri-
ver kortåndet *cablese* for at sætte læserens
fantasi til at producere egne forestillinger.

Gnid din syngeskål, Malte og hils vindhestene
fra mig.

~~~~~๑๑๗~~~~~

(Klip 027) Syttende brev
Brev til Frejdis. Lampang — 21. januar 2013

~~~~~๗๑๓~~~~~

Elefantslaget

Lampang, 21. januar 2013

Kære Solskinsbarn!

Jeg havde en date af en anden verden. Og funde-
rede: hvordan kan man være så stor og grå og
rynket fra fødslen og alligevel være så elegant
og yndefuld og klog?

Forleden dag kørte jeg halvlængt på scooter ud
af Lampang her i det nordlige Thailand, den se-
neste by som jeg nu besøger. Fra scooterudleje-
ren tæt på mit hotel var ruten lidt indviklet ud
af byen. Men jeg fik hjælp fra google-maps i min
mobil og fandt da ud på en hovedvej 11. Vist nok

forbindelsen til Nordthailands hovedby, Chiang Mai. Vejen mindede om en motortrafikvej med adskilte dobbeltspor. Men enkelte sideveje stødte op til den her, og scooterkørsel var altså tilladt. En enlig traktor så jeg også i den ret tætte trafik. Men det er kun godt med færdsel på vejen. Så glemmer jeg ikke så let, at her er venstrekørsel. Højreorienteringen sidder jo dybt i én. He-he.

Mit mål var Thai Elephant Conservation Center. Et forbløffende sted for elefanter velfærd. Udover en stor gruppe voksne og unge elefanter rummer det også et elefant-hospital med gratis behandling af dyr fra hele Thailand. En rejsende poliklinik har hovedkvarter her. Og i nærheden har centret desuden en underafdeling for pleje og behandling af hårdt tilskadekomne og forkrøblede elefanter. Jamen, det er da elefantastisk! Mere he-he.

Her findes også en skole for elefantførere, mahout som de hedder. Enkelte udlændingene er vist blevet optaget. Som nok det eneste sted i verden har centret lavet en manual om elefanter pleje. På thai, engelsk og japansk. Næsten alle thaier kan nu om dage læse og skrive. Jeg har downloadet den på engelsk.

I manualen vejledes om ophold, vand, føde, kontrollering, medicinsk pleje, elefantens indre og ydre samt livsbegivenheder, f. eks. brunst og alder.

Men centret har selvfølgelig også faciliteter til turister. Vores økonomiske bidrag i mødet med elefanterne er jo faktisk forudsætningen for, at tæmmede elefanter overhovedet kan leve og trives. Især på alle de andre elefantcentre og -lejre, for dette er det eneste statsfinansierede elefantcenter i Thailand.

Heldigvis har jeg min følgesvend, Robito, så jeg kan undersøge mere om elefanter, både i Thailand og i verdenshistorien.

„Fortæl om elefanter, Robito!“

Robito nikker og fører kort en hånd til munden. Munden er et lille nubret område, som også kan lyse i forskellige farver ligesom cirklen i øjet. Før hvert svar høres en lav summen og mund eller øjne blinker eller lyser på forskellig vis. Man kan slå hjælpelydene fra. Og det gør jeg hurtigt.

#Zuumm ... *Blink!-Blink!*#

„Okay. Tæmmede elefanter er forskellige fra andre husdyr, som gennem århundreder eller årtusinder er modificeret gennem menneskers avl af dem. De er ikke avlede som hunde, heste, får, høns, kameler, grise osv. Elefanterne her i Thailand og andre steder er genetisk set præcis som deres vilde fæller i junglen. Mange mastodont-, gomphother og elefantarter er uddøde i tidens løb. Man mener hele 35 slægter med 350 arter er uddøde gennem 50 millioner år. Men tre arter lever endnu: I Afrika savanne-elefanter og skov-elefanter og så den asiatiske elefant. Den har undergrupper benævnt efter Sri Lanka, Indien og Sumatra. Thailands elefanter er en truet art.“ #bidilip#

„Hvor mange elefanter er der i Thailand, Robito?“

„Tidligere var der titusindvis af elefanter i Thailand. Ekspertter mener, at der nu lever omkring 2000 vilde elefanter i Thailand. Hertil kommer 3000 elefanter i fangenskab.“

„Fortæl om krigs- og arbejds-elefanter, Robito.“

„Okay. Elefanter har været trænet og brugt i krig i langt mere end to tusinde år.

Det begyndte i Indien mindst 400 år f.v.t., spredte sig til Persien og Sydøstasien. Lejlighedsvis i de sydligste kinesiske riger. Og siden til Middelhavslandene. Den græsk-makedonske hærfører Alexander den Store mødte krigsefanter under sit store erobringsfelttog helt over til Indien i det tredje århundrede f.v.t.. Han besejrede ganske vist den persiske hær og deres anfører Poros, som selv sad på en kæmpeelefant og brugte 15 krigsefanter. Men Alexander standsede sin kampagne, da han nåede frem til riger, hvor man havde krigsefanter i antal mellem 3000 og 6000. Han var så imponeret over brugen af de store dyr, at han indtog elefanter i sine hære og også anvendte dem som bevogtningsskorps tilbage i sin nye hovedstad, Babylon. Flere græske bystater brugte siden krigsefanter i deres indbyrdes krige og krige mod andre. Efter slagene mod den store krigsfører fra Afrikas Karthago, Hannibal, der blev berømmet for at medføre krigsefanter i sit felttog over Alperne, brugte romerske hære nu også elefanter i flere krige, især succesfuldt mod makedonerne.“

„Hvor sent har man brugt krigsefanter i Thailand?“

„Thailand er et af de få lande, hvor man næsten op til moderne tid har brugt krigsefanter. Så sent som i 1893 i den fransk-siamesiske krig, der resulterede i, at Siam, altså Thailand, overdrog sin store vasalstat Laos til Frankrig og Fransk Indokina. Her anvendte Siam krigsefanter, som på deres *howdah* - bærestol eller -tårn - havde monteret svinggeværer.

Ellers forsvandt krigsefanterne fra selve frontlinjen, efterhånden som krudtbaseret artilleri blev udbredt. Men den thailandske hær har brugt elefanter som arbejds- og transportdyr i

det vanskelige jungle- og bjergterræn i forbindelse med krigshandlinger. Tilsvarende anvendte den engelske hær i 1942 elefanter i deres tilbagetog fra de angribende japanske tropper gennem Burma. Og ligeledes da briterne tilbagerobrede Burma ved krigens slutning i 1945. Elefanterne var med til at bygge i hundredvis af broer og søsætte i hundredvis af skibe.“

„Men man havde vel krige i tidligere tid hvor elefanter i Thailands hær stod over for fjendens elefanter?“

„Javist. I Thailand mindes man med stolthed *Elefantslaget*, da deres kong Naresuan i den sidste af en række thai-burmesiske krige udfriede thai-kongeriget Ayutthaya fra at være vasal-stat i det burmesiske imperium, Taungoo. Legenden fortæller, at Naresuan i en direkte duel fra elefantryk i 1593 besejrede og dræbte arvefjendens fyrste, den burmesiske kronprins Mingyi Swa. Måske er duellen mest en farverig historie. Der er mange forskellige beretninger om Elefantslaget. Dog ligger det fast, at burmeserne tabte slaget, at Mingyi Swa blev dræbt - men måske af en musket fra en portugisisk lejesoldat - og at kong Naresuan fortsatte sine sejre og udvidelse af Ayutthaya til sin død i 1605.“

„Vil du vide mere, Jon? Eller er du mæt?“

„Det har vel ikke været elefantslag og krigs-elefanter det hele, Robito?“

„Nej. Før jernbaner blev anlagt og vejnettet blev udbygget, brugte man elefanter til persontransport, hvor vandvejene var ufremkommelige. Og mere almindeligt og helt op til vores tid har man anvendt elefanter til hårdt arbejde i Thailands store skove. Til tømmerhugst.“

Den thailandske regering forbød kommerciel tømmerhugst så sent som i 1989. Men over halvde-

len af Thailands skove var da allerede forsvundet til landbrug, vejanlæg, industri- og byområder. Skovhugsten ødelagde også naturens evne til at fordele og opsuge vandmasser i forbindelse med den tropiske monsunsæson. Derfor har kæmpestore og ødelæggende oversvømmelser præget Thailand, senest for 2 år siden i 2011.“

„Tak, Robito. Meget oplysende.“

„Velbekomme.“

Robito lavede en thailandsk hilsen, et bukken-de wāai. Og var lige ved at får overbalance. Den lille robot rettede sig op med en barnlig latter.

„Hov, undskyld Jon. Jeg skal nok lære det!“

Nå, men Frejdis ... jeg har nu også fundet ud af, at en krigselefant senere i historien kommer tæt på en dansk vikingekonge! Det må du læse i min elefantfod-note¹.

¹ Her kommer der så lige en lokal elefantfod-note til dig, Frejdis. Den mægtige europæiske middelalderkonge af Frankeriget, Karl den Store, havde fået en fornem elefant foræret af den lige så mægtige kalif af Bagdad, Harun al-Rashid. Elefanten hed Abul-Abbas og kom til kejserens hof i år 802, den lange vej fra Lilleasien, gennem Nordafrika og over Middelhavet og Alperne.

Man ved, at Karl den Store medbragte elefanten og dens dyrepassere til en tiltænkt straffeaktion i 810 mod den danske vikingekonge, Godfred, som ikke lod sig imponere af store Karl.

Godfred udfordrede Karl syd for vikingernes handelsby, Hedeby, formodentlig fra sit magtcentrum i byen Sliasthorp. Godfred angreb respektløst i 808 et slavisk sørøverfolk, der var Karl den Stores forbundsfæller, tæt på den nutidige by Wismar på den nuværende tyske Østersøkyst. Godfred ødelagde abodritternes hovedby Reric og tvangsforflyttede deres handelsmænd til Sliasthorp.

Imidlertid var Abul-Abbas på det tidspunkt omkring fyrré år, og elefanten døde sandsynligvis af lungebetændelse efter at have passeret Rhinen, formodentlig svømmende. Dog kom der

Men altså, her og nu i Thai Elephant Conservations Center er der fredelige elefant-aktiviteter, som er med til at betale for elefanternes trivsel: daglige shows, forskellige elefant-ridninger, fodring med elefant-snacks, elefant-badning. Der er også mere omfattende trekking-ture og overnatningsmulighed. Og her er restauranter og kiosker.

Der var meget ordentligt i hele elefantcentret. Jeg tog et skønt foto af en lille elefanunge, som læner sig op af et sin mors forben. I hospitalet stod en stor han under et solidt halvtag på et hævet trægulv og gumlede fredeligt. Der var ikke nærmede adgang. Infektionsområde.

Jeg ville ikke ride denne gang, som jeg prøvede i Krabi. Det koster alligevel nogle penge. Til gengæld overværede jeg et fornøjeligt show på den store opvisningsplads, hvor mahout'erne sammen med elefanterne viste forskellige arbejdsrutiner fra den tidligere tømmerhugstbranche. Forskellige slæbe- og rulleteknikker, både som soloelefanter og i samarbejde med to-tre andre elefanter.

Bagefter kom så den mere overraskende del. Må jeg nok lige sige. Elefanter som med pensel i snabelen malede billeder på et staffeli! Malerierne var overraskende vellykkede. Ét var en silhuet af en elefant bagfra under et palmetræ. En snabel-malet elefant-selfie! Ha-ha. Desuden to blomsterbilleder som et 7-8 årigt barn vanskeligt ville kunne gøre bedre ... Ja, ja, selvfølgelig er det show. Men jeg blev faktisk imponeret.

intet slag mod Godfreds kavalleri og flåde. Men så tæt var danske vikinger på at komme i krig mod en elefant!
Jon Varangian

Altså, de står jo ikke med en palet, men dypper penslen i bøtter, som mahouten stiller frem. Og der er altså ikke noget med, at de får bank imens. De viser, hvor fingerfærdige de er med deres 40.000 muskelgrupper i snabelen og den ene finger i enden. Afrikanske elefanter har to! Ser faktisk ud til at hygge sig. Malerierne blev udstillet foran tilskuerne bagefter og kunne købes for en sum penge. Men det afstod jeg nu også fra.

Kunst er det jo ikke. Men en harmløs historie. Og ikke hådt arbejde. Jeg synes mange dyreaktivist er helt mangler proportionssans, når man vil forbyde enhver optræden af elefanter i deres hjemlande. I det højtciviliserede Danmark dør 25.000 smågrise. Hver dag! Af kulde eller tørst eller fordi modersoen klemmer dem i hjel. Fordi konsumdyrsopdræt er rå industri og ikke dyrevelfærd. I USA skyder børn og unge hinanden i skolerne. Dét burde man protestere over og gøre noget ved.

Alle indtægter går til centret og altså indirekte til elefanternes velfærd. Jeg købte en klase af de små, sødlige thai-bananer til at fodre elefanterne med, da de stod på række op ad stakittet ud til os. Og købte også en hvid t-shirt med centrets logo.

Og nu kan jeg ikke *undvære* at mindes din egen lille tøjdyrs-elefant, *Eller-Fant-Eller-Mand*! Du husker sikkert, at den løb væk fra dig, engang du var alene i tog på vej hjem fra din mormor på Sjælland. Du var vel nok en ulykkelig 7-årig pige, og vi fandt ikke Eller-Fant-Eller-Mand igen, selv om vi efterlyste ham på alle togstationer og gennem DSB. Vi prøvede at berolige os allesammen ved at sige, at Eller-Fant-Eller-Mand havde det godt, hvor han nu var løbet hen ... selv

en tam kan springe vild. Mon det også gælder for mennesker?

Jeg lejede scooteren yderligere en dag og besøgte et tempel på den anden side af floden, som mit Lampang Guest House ligger ved. Dengang jeg bookede værelse her, mens jeg stadig var langt væk fra Lampang på Koh Samui, søgte jeg efter en flodudsigt. Det fremgik af en kort omtale på internettet og blev bekræftet i en mail fra bestyrelsen. Jeg var derfor frustreret over at opdage, at flodudsigten ikke var fra mit værelsesvindue - som det faktisk var tilfældet i mit ellers meget beskedne værelse i det billige River View gæstehus i Bangkok - men man skulle ud på pladsen mellem husene, hvor der da også står et par bænke og stole under tropisk bladhang lige ud til floden. Faktisk er der overhovedet ikke udikig fra værelset. En dobbeltdør i sortmalede planker og paneler lukker af til gårdspladsen. Og et vindue med uigennemsigtige, pastelkulørte felter kan åbnes ud til et tætvedliggende nabo-hus.

Til gengæld er værelset og badet virkelig lækert på en rå og minimalistisk måde, lidt ligesom i Krabi.

Du ville kunne lide det her. Vandskurede betonvægge og -bord. Sengen når fra væg til væg, og en ny tv-fladskærm hænger i vinkel over fodenden. En hvidmalet hylde med nogle bøger og tre slanke og elegante kvindefigurer i porcelæn - de ligner mere kinesere med deres lyse hud og slanke højde i forhold til for eksempel thaier fra nordøst, som er mørkere i huden og mere lavstammede, og dog er de her anderledes. Måske ligner de nordlige thaier, lanna-folket, også præget af shan- eller mon-folkene, som er to store etnici-

teter af de mange selvstændige folkeslag i regionen?

Hylden og figurerne udgør sammen med et bambustøjstativ med filttøfler på hylden - så hjemligt - det bløde islæt over for den hårde teknologi. Der er nyt aircondition-apparat på væggen, nyt køleskab. Begge japanske brands. Badeværelset har den samme moderne blanding af gammelt og nyt. Et renoveret, men rått symaskinebord (!) med bevaret trædeanordning bærer en kuglerund, brun keramikvask. Under en enkelt vandhane. Et moderne kloset adskilles fra bruseren med en betonhalvmur. Ny elvandvarmer på væggen. Alt dette forsoner mig i den grad med den manglende direkte flodudsigt. Man får ikke altid, hvad man tror i Thailand. Men så får man nok noget andet!

Tyve skridt uden for værelset er bygget en bardisk. Næste formiddag kan jeg købe lidt morgenmad her. Og sidde og betragte en meget stille og langsomt glidende flod. Det viser sig, at der 300 meter nede ad floden ligger et godt spise- og kaffehus med lidt levende poprock i thai-udgave.

„Fortæl om floden i Lampang, Robito!“

„Okay. Wang-floden glider sydpå gennem en meget stor dalsænkning. Efter 400 km løber den sammen med Ping-floden, som siden munder ud i den mægtige Chao Phraya-flod.“

Tak, den kender jeg fra Bangkok. På alle måder mere voldsom og livlig end den her dovne flod. Sammen indgår de i det enorme flod-system i det nordlige og centrale Thailand. Grundlaget for kolossal frugtbarhed. Men også for kolossale oversvømmelser.

Nå, men nu tilbage til templet, som jeg besøgte. Wat Pong Sanuk Nuea. Tilsyneladende ligner

det flotte tempel i træ og sten med farver i guld og hvidt og rødt alle andre thai-templer med mange ceremonielle og praktiske bygninger samlet på et stort område. Men selv jeg kan da se forskel på et nyt og simpelt tempel nær Tips families bolig i Buriram-provisen nede sydøstpå. Og så dette pragtværk. Tempelpladsen har en flot kobbergylde chedi - et spir som her er snoet og lagdelt som klinker på en båd og rejst på et kraftigt, firkantet fundament. Og ved sin side en pragtfuld blå og gylden pæl som bærer en forgyldt paraply. Sådant er et buddhistisk og kongeligt symbol.

Især glædede jeg mig over en fire-fem meter lang, liggende Buddha i en lille sal for sig selv. Jeg fik da snuppet en selfie med Den oplyste og mig selv. Måske lige frækt nok ... hvad synes du, Frejdis?

Templets nordlige breddegrad gør sig også gældende i hver af de tre stilarter, som Robito også kan fortælle om, at templet har.

„... Hovedbygningen - wihan eller billedhallen - er en åben korsformet struktur og inspireret både af burmesisk, kinesisk og lanna stil. Klassisk lanna-kultur fra 1400-tallet udtrykker sig i danse, vævning, metalvarer og madkultur. Der blev bygget mange templer, lavet Buddha-statuer af bronze. Man byggede huse af teaktræ med meget høje og spidse tagrejsninger ...“

„Okay, men hvad er så lanna?“

„Okay. Lan Na var et selvstændigt kongedømme, der var indisk præget og havde forløbere i andre kongeriger i det nordlige Thailand. Lanna-folket boede i regionen, før tai-folket indvandrede fra det sydlige Kina i 900-tallet. Med deres eget sprog og kultur og med landområder eller indflydelse helt op i det sydlige Burma og Kina. I

1800-tallet blev riget vasalstat under Thailand og skiftede navn til kongeriget Chiang Mai, og til sidst blev det helt opslugt som thailandsk provins.“

Hm. Meget broget, Frejdis, og som sædvanligt med mange folkeslag og krige involveret i det thailandske område. Men hvorfor gik det nu sådan? Det vil jeg undersøge nærmere i fremtiden.

Husker du, at inden jeg rejste hjemmefra, havde jeg fået samlet fire penneveninder, som jeg planlagde at mødes med på min rejse i Thailand? Mit balkort! Jeg har skrevet til dig om mødet med Tip i Bangkok, mit besøg hos hendes familie i Buriram, og at vi siden mødtes i Huahin henover jul. Det var meget glædeligt. Den anden kvinde skulle jeg have mødt i Krabi, men hun meldte fra, fordi hun ikke oplevede sig som den eneste ene i mine forhåndsftaler. Men, altså ... det var jo heller aldrig min mening at udpege en eneste ene, før jeg eventuelt havde mødt hende i virkeligheden. På Koh Samui traf jeg min tredje penneveninde, Pon, som jeg allerede har skrevet til dig om. Det var hyggeligt, men så ikke videre.

Her i Lampang havde jeg nu den fjerde aftale. Yaya er lærer, skriver virkelig godt engelsk og ser endda virkelig køn ud på fotos. I øvrigt er det åbenbart helt anderledes med lærere i Thailand end i Danmark. De er meget tættere knyttet til staten end dine lærere. Folkeskole eller efterskole som nu. For eksempel bærer de uniform ved højtidelige lejligheder. Ikke sådan en neutral stewardesse-ting, tværtimod ligner den en khaki- eller paradeudgave af en militæruniform! Skulderstropper med distinktioner, metalembler på kravespidserne, et ordensbånd over højre

brystlomme. Både mænd og kvinder. Altsammen ydre tegn på at militæret er en accepteret og kontrollerende værdi i det thailandske samfund. Staten og uniformer er højstatus i Thailand. Og der er stor prestige i at være lærer hér. Wauv, sikken en forskel! Forestil dig lige dit gamle lærerværelse til parade ved årsafslutningen ...

I øvrigt bærer skolebørn op til universitetsstuderende alle uniform. De søde kvindelige landsbylærere, som jeg traf i Buriram, var dog ikke i uniform den almindelige dag, vi besøgte skolen. Men de var med et gammeldags udtryk tækeligt klædt. Ikke noget med shorts og sandaler. Heller ikke til mandlige lærere.

Nå, først senere i Yayas og mit skriveri fandt jeg ud af, at hun åbenbart er lykkeligt gift og har tre unge, voksne børn, og også at hun bor i en større villa og har egen ny bil - igen en af de her meget populære firehjulstrækkere. Nå, okaayyy ... det udelukkede i hvert fald en date for at finde ud af, om vi kunne blive hjertevenner. Men det kunne være interessant alligevel med en personlig indføring i det thailandske samfund. Da jeg ankom til Lampang og kontaktede hende, skrev hun imidlertid, at hun havde skiftet arbejdsplads til Chiang Mai. En forfremmelse, tænkte jeg. Men det gjorde det vanskeligt at mødes på grund af lange arbejdsdage og 80 kilometers transport.

Vi sås ikke. Men jeg glædede mig efterhånden også så meget mere til at gense Tip i Bangkok inden min hjemrejse, at det virkede helt underordnet.

